

Asia: VN/23633/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta sairausvakuutuslain 5 luvun 8 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Omaishoitajaliitto kannattaa lääkekorvausten vuosiomavastuun alentamista. Ehdotus on oikeansuuntainen mutta ei riittävä. Ehdotus ei vastaa riittävässä määrin hallituksen lupausta paljon lääkkeitä käyttävien aseman parantamisesta, koska se nyt tosiasiallisesti myös ehdotuksen myötä heikkenee omavastuun noustessa. Lisäksi ehdotus on ilmaistu epäselvästi, osin jopa harhaanjohtavasti. Lakia ja lakiehdotuksia olisi hyvä kirjoittaa tavalla, jotka ovat selkeitä ja avautuvat myös maallikolle.

LÄÄKEKORVAUSTEN OMAVASTUU ON ESITETTY HARHAANJOHTAVALLA TAVALLA

Hallituksen esityksestä jää mielikuva, että lääkeomavastuun kattoa oltaisiin laskemassa. Pykälän 8 § on merkitty summa on nykyisissä 576,60 euroa ja uudessa hallituksen esitysluonnoksessa 534,75 euroa. Tämä antaa harhaanjohtavan mielikuvan siitä, että omavastuu tosiasiallisesti laskisi. Koska summat ovat sidottuja eri vuosien indekseihin, nousisi se muutoksista huolimatta ensi vuonna 619,39 euroon, kun se on tänä vuonna 592,16 euroa. Nousua on yli 27 euroa tai 4,6 prosenttia. Tämä on asia johon mm. Amnesty Internationalin Suomen Osasto ja Suomen Lääkäriliitto ovat jo kiinnittäneet huomiota. Vaikka itse lakitekstissä voi olla johdonmukaista käyttää vakiintuneita indeksejä, olisi suotavaa, että asiaa avattaisiin riittävästi hallitusesityksen leipätekstissä selkeämmin. Tällä hetkellä tämä hyvin olennainen yksityiskohta löytyy vasta säädöskohtaisten perusteluiden kohdalla. Tämä tulee korjata, avaamalla asiaa vähintäänkin vaikutusarvioiden kohdalla ja mieluummin jo hallituksen esityksen johdantokappaleissa. Vaikka nykyinenkin ilmaisutapa on lakiteknisesti ja laskennallisesti oikea, on se kuitenkin vaikeaselkoinen ja jossain määrin harhaanjohtava.

LÄÄKKEIDEN OMAVASTUUSUUTA EI TULE NOSTAA, VAAN LASKEA POHJOISMAISELLE TASOLLE

Koska lääkkeet ovat merkittävä maksurasite sekä yksilöille että kotitalouksille, kannattaa omaishoitajaliitto omavastuurajan pysyvää jäädyttämistä korkeintaan vuoden 2023 tasolle. Tämän lisäksi tulisi omavastuurajoja yhdistää ja laskea kautta linjan. Tämä voisi osaltaan lisätä Suomen kansainvälistä vetovoimaa suhteessa verrokkimaihin, kuten muihin Pohjoismaihin. Esimerkiksi Ruotsissa vuonna 2021 vuosiomavastuu reseptilääkkeille oli 235 euroa. Norjassa 235 euron rajaan sisältyi reseptilääkkeiden lisäksi erinäisiä terveydenhuollon palveluita, kuten lääkärin vastaanotot. Myös lääkäriliitto on kiinnittänyt huomiota siihen, että avohoidon lääkkeissä potilaiden maksurasitus on kansainvälisesti, vertailen korkea. Omaishoitajaliitto yhtyy Lääkäriliiton ja Amnesty Internationalin Suomen osaston näkemykseen siitä, että omavastuuosuuksia tulisi korottamisen sijaan pienentää. Vähimmäistavoitteena tulisi olla omavastuukaton pitäminen nykyisellään. Asiaksmaksujen ja omavastuurajojen pienentäminen olisi myös linjassa sen kanssa, että sosiaaliturvan tulopuolta heikennetään ja tahtotilana on luoda mahdollisimman vähän kannustinloukkuja. Omavastuurajojen pienentäminen ei luo kannustinloukkuja ja helpottaa lääkkeiden varassa elävien ihmisten arkea. Tämä olisi erityisen tärkeää nyt kun sosiaaliturvan tulonsiirrollisiin elementteihin kohdistuu hyvin merkittäviä säästöpainetta hallitusohjelmassa. Tämä olisi osin myös linjassa sen kanssa, että sosiaaliturvan fokus siirtyisi tulonsiirroista enemmän terveys- ja sosiaalipalveluihin, mikä lienee kannustavampaa työnteon näkökulmasta.

PERHEKOHTAINEN JA ERI OMAVASTUIDEN YHTEINEN KATTO SELVITETTÄVÄ

Koska lääkkeiden kustannukset saattavat rasittaa merkittävästi kotitalouksia ja erityisesti vähävaraisia perheitä, ehdottaa Omaishoitajaliitto myös kotitalouskohtaisen katon selvittämistä. Nykytilanteessa on mahdollista, että useampikin perheenjäsen tulee lähellä omavastuunraja ja kokonaisuutena taloudellinen rasite on hyvin merkittävä. Koska omavastuurajat ovat yksilöllisiä ei perhe kuitenkaan saa helpotusta nyt olemassa olevista omavastuurajoista.

Omaishoitajaliitto halua myös kiinnittää lainsäätäjien ja valmistelijoiden huomion siihen, että sairastuminen voi romuttaa perheen tai yksilön talouden. Tulojen pienenemisen lisäksi myös lääkekustannukset voivat olla merkittävä talusrasite. Näiden ohella voivat myös sosiaali- ja terveyshuollon asiakasmaksut rasittaa taloutta. Omaishoitajaliitto toivoo siksi konkreettisia toteuttamistapoja eri maksujen yhteiselle katolle, jossa joko kaikki tai vähintään useampi omavastuuraja on huomioitu. Tämänkaltaisen katto vähentäisi myös ihmisten tarvetta kääntyä toimeentulotuen puoleen. Tällä tavoin ihmisille ei myöskään luotaisi uusia kannustinloukkuja, sillä omavastuun raja olisi sama riippumatta ihmisten tulotasosta.

OMAISHOITAJALIITON SUOSITUKSET

- Omavastuun tulee laskea tai korkeintaan säilyä nykyisellä euromääräisellä tasolla (v. 2023 592,16 euroa).
- Tosiasiallisen omavastuutaso tulee kirjata lakiin ja jäädyttää ilman indeksiviittausta. Mikäli indeksiviittausta käytetään, tulisi indeksin viitata vuoteen 2024.
- Hallituksen edistäessä sosiaaliturvan rakenne muutosta lähemmäksi muiden pohjoismaiden sosiaaliturvaa, tulisi myös lääkkeiden omavastuun laskea samalle 200–300 euron tasolle. Tämä tulisi

toteuttaa joko lähitulevaisuudessa tai korkeintaan keskipitkällä aikavälillä (1 - 2 hallituskautta). Tämä tukisi avohoidon toteuttamista ja oikea-aikaisen ja riittävän lääkehoidon toteutumista.

Omaishoitajaliitto tarjoaa mielellään osaamistaan lain jatkovalmistelussa.

Helsingissä 13.9.2023

Elias Vartio

Oikeudellinen asiantuntija

Omaishoitajaliitto

Vartio Elias
Omaishoitajaliitto ry